NORSK
OLJEMUSEUM

Årbok 1997

med årsmeldinger
for 1996 og 1997

Undervurdert energi-rikdom

av Bjørn Vidar Lerøen

Ved inngangen til året 1974 uttalte statsminister Trygve Bratteli i sin nyttårstale til det norske folk:

«Vi møter det nye året sterkt opptatt av reduserte tilførsler av olje. Plutselig går det opp for oss alle hvor sterkt vår økonomiske livsform er avhengig av ressurser som ikke er uttømmelige. Det skaper en situasjon som må følges nøye, og tiltak som må tas i det nye året for å sikre arbeidsplassene og viktige deler av samfunnslivet. Begrensede oljetilførsler må fordeles dit de er mest nødvendige. Regjeringen vil treffe tiltak for fordeling til de ulike områder etter den betydning de må tillegges.

Dette er en uvant situasjon i fredstid. I Norge har vi vennet oss til å sløse med billig energi. Det er viktig å bruke oppfinnsomheten i en innsats for å spare energi - særlig fra bruken av olje».

Bratteli sa at oljekrisen hadde vært en kraftig påminnelse om at vår høyt utviklede økonomi er basert på ressurser som ikke er uutømmelige. Dette gjør det livsnødvendig å få bedre og sikrere oversikt over ressurser som vi baserer vår økonomiske tilværelse på.

Når vi leser dette, nærmere 25 år i ettertid, kan det trekkes mange interessante konklusjoner på bakgrunn av den erfaring vi har i dag, men som vi manglet da Bratteli holdt sin nyttårstale. Det er imidlertid en konklusjon man ikke kan trekke, nemlig at statsministeren manglet fremsyn. Bratteli talte inn i en situasjon der vi alle var lammet av panikk som følge av den første oljekrisen i vår tid. Yom Kippur-krigen i oktober 1973 hadde fått de arabiske medlemslandene i Organisasjonen av de petroleumseksporterende land (OPEC) til å rette oljevåpenet mot de nasjoner som støttet Israel. Reduserte oljeleveranser til Israels venner var likevel bare påskuddet - eller dråpen som fikk begeret til å flyte over - i en langvarig frustrasjon hos de som eide oljekildene. De ville ha mer igjen for sin nasjonale ressurs slik at ikke mesteparten av fortjenesten gikk til de multinasjonale oljeselskapene, best kjent under betegnelsen «The Seven Sisters».

Bjørn Vidar Lerøen (f. 1950) er spesialrådgiver innenfor informasjon og samfunnskontakt i Statoil. Han har bakgrunn som journalist, med olje som spesialfelt. Han har publisert bøkene «Fra Groningen til Troll», «Troll - gass for generasjoner» og «1001 brønn», og har vært redaktør for «Kilden», en CD-rom om energi og miljø som ble publisert i forbindelse med Statoils 25 års jubileum.

Oljenasjon i dramatisk tid

Det var i denne dramatiske situasjonen Norge ble født som oljenasjon. Da oljekrisen inntraff høsten 1973 var Norge blant de land som lot seg bekymre over at det ikke var olje nok til å dekke den daglige tørst. De prognosene verden laget på 1970-tallet, hadde alle det til felles at linjene sluttet i 1990-årene med et sammenbrudd for det moderne industrisamfunnets

viktigste grunnlag, nemlig daglig tilførsel av energi. Vi har ikke vondt av å bli minnet om at vi faktisk trodde det stort sett ville være slutt på oljen omkring årtusenskiftet. Dernest trodde man at den olje som ville være igjen på 1990-tallet ville bli solgt for 150-200 dollar per fat. Den generelle konklusjon gir seg selv, nemlig at man skal være ytterst varsom med å fremskrive øyeblikkets situasjon og stemning til evig sannhet.

Norges situasjon da statsminister Trygve Bratteli holdt sin nyttårstale på den første dagen i 1974, var at Ekofiskfeltet var funnet og Statfjordlisensen var tildelt. Allerede den 9. juni 1971 sto statsminister Trygve Bratteli på dekket til «Gulftide» og erklærte åpningen av prøveproduksjonen fra Norges første oljefelt. Vi hadde fått bekreftet det som Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) hadde betvilt så sent som i 1958; det fantes olje og gass på Nordsjøens bunn, men vi var usikre på mengdene. Media hadde spekulert over om Norge kanskje kunne komme i den situasjon at vi ville bli selvforsynt med olje. Regjeringen bygget imidlertid ikke sin politikk på slike forutsetninger. Alvoret ble erkjent og tiltak truffet. Vinteren 1974 ble vi introdusert for de bilfrie søndager, og forberedt på bensinrasjonering. Rasjoneringskortene kom i posten. Et eget lovforslag ble forberedt for å hindre salg av bensin i grenseområdene 75 kilometer fra Sverige. Svenskene skulle ikke få muligheter til å forverre den norske forsyningssituasjonen.

Det mest visuelle symbol på oljekrisen var Kong Olav som tok Holmenkollbanen med skiene under armen som vanlig betalende passasjer, og fremfor alt, som energisparer.

Oljekrisen avtok og oljeprisene steg. Ekspertene sa at verden aldri ville bli den samme. Men vi lærte oss til å leve med de nye betingelsene.

Norges bekymring var at et lite land ikke ville finne nåde i OPECs øyne og få kjøpe olje. Denne bekymring kunne vi raskt glemme. Oppdagelsen av Statfjordfeltet i 1974 brakte Norge inn i en oljerus. Vi hadde for det første råd til å glemme faren for ny oljeknapphet, fordi Nordsjøen ville gi en oljeproduksjon som vi måtte ha hjelp til å absorbere. Dernest kunne vi tillate oss et ubekymret forhold til norsk kontinentalsokkel som et høykostområde, fordi oljeprisene nå steg mot himmelens skyer og gjorde det meste lønnsomt.

Oljekrisenes lykke og ulykke

De to oljekrisene på 1970-tallet, den første i 1973/74 og den andre i 1979/80, ble på sett og vis Norges lykke og OPECs ulykke. OPEC økte oljeprisene voldsomt. Dette bidro til en formidabel formueoppbygging i organisasjonens medlemsland. Strategien virket i utgangspunktet etter forutsetningene. OPEC snudde en langvarig uønsket situasjon fra å bli utbyttet av de multinasjonale giganter til selv å bli grunnrenteoppkrever. De to som presset hardest for høyest mulig priser var Sjahen av Iran og Libyas statssjef Gadaffi. Sjahen formulerte en strategi som gikk ut på at oljen var en for verdifull ressurs til i hovedsak å bli brent opp i transportsektoren. Han trodde at oljen i et lengre perspektiv ville bli opphøyet til en mer høyverdig posisjon, i første rekke som råstoff for petrokjemisk industri. På den ene side førte OPEC en forstå-

Statfjord A-plattformen, den første i rekken av tre, og starten på et av de aller største og beste kapitler i norsk oljehistorie.

elig kamp for sin egen posisjon som grunneier og grunnrenteoppkrever. På den annen side tok grådigheten overhånd. OPEC glemte den snikende trussel som kom fra de nye oljeprovinsene, høykostområdene, der Nordsjøen og Alaska sto i en særstilling. Historisk vil det ikke bli vanskelig å argumentere for det syn at det var OPECs grådighet som sikret lønnsomhet i de første og store utbyggingsprosjektene i de nye oljeprovinsene.

Oljenasjon ved en feiltakelse?

Den amerikanske oljeanalytikeren Dale W. Steffes har uttalt at Nordsjøen egentlig ble oljeprovins ved en feiltagelse. Han mener at oljeselskapene ble forledet av OPECs feilaktige signaler om oljepriser på etpar hundre dollar i 1990-årene. Når dette er sagt, er Steffes rask med å legge til at det er gjort en formidabel innsats for å sikre lønnsomhet i Nordsjøen, ikke minst teknologisk.

Det er interessant å se Norges holdninger til disse fundamentale problemstillinger i perspektiv: For det første er vi bekymret over at OPEC har makt til å tvinge den vestlige industrialiserte verden i kne gjennom å redusere tilgangen på olje til markedet. Dernest lar vi oss bekymre over at OPEC øker oljeprisene slik at det skaper en ubalanse i verdensøkonomien. Sannheten er imidlertid at vi har fordel av det vi kritiserer.

Det er likevel OPEC som har føringen, og som må bære hovedansvaret og ta de tyngste konsekvenser av det som skjer. Gradvis bygges det opp konkurrerende produksjon i områder utenfor kartellets medlemsgrenser. Den som i første rekke ser de feiltrinn som er begått er Saudi-Arabias oljeminister sjeik Ahmed Zaki Yamani. Med en økende oljeproduksjon i verden kommer oljeprisene under press. Yamani møter den nye situasjon med å gjøre Saudi-Arabia til verdens svingprodusent gjennom å redusere sitt lands oljeproduksjon dramatisk for å bidra til at oljeprisene holdes kunstig oppe. Dette koster Yamani jobben. I 1985 ser OPEC sin egen dramatiske situasjon i øynene. Kartellet har mistet store markedsandeler, og beslutter seg for å ta igjen det tapte gjennom en sterk økning av oljeproduksjonen. Prisene synker og verden opplever en ny rystende oljekrise.

Denne gangen er det ikke forbrukerne, men produsentene som rammes.

I desember 1995 – ti år etter oljeprisenes sammenbrudd - sitter jeg på kontoret til generalsekretær Rilwanu Lukman i OPEC i Obere Donaustrasse 93 i Wien. Her får jeg hans versjon av oljekrisene i 1970- og 1980-årene:

> *«De som produserer olje fra Nordsjøen og i Alaska skulle takke OPEC for at vi gjorde det mulig for dem å bygge ut disse områdene. Uten OPEC hadde Nordsjøen fortsatt ikke vært noe annet enn et stykke hav. Da OPEC i 1985 bestemte seg for å ta igjen de tapte markedsandeler ved å øke sine volumer, sank oljeprisene slik at det tvang frem sparetiltak, blant annet gjennom billigere teknologi, som gjør at produksjonen fra feltene i Nordsjøen fortsatt er lønnsom».*

I januar 1995 møtte Norges oljeminister Jens Stoltenberg oljeminister Hisham M. Nazer i Saudi-Arabia. Det ble et toppmøte mellom verdens to største nettoeksportører av olje. Norge og Saudi-Arabia. Det lyder som et eventyr, og det er et eventyr.

Da Jens Stoltenberg besøkte oljeminister Nazer i 1995, lyttet den saudi-arabiske ministeren med interesse til hva oljeministeren fra det lille landet høyt oppe mot nord hadde å fortelle om den eventyrlige utviklingen på den norske kontinentalsokkelen. Nazer var overrasket over at den norske oljeproduksjonen var blitt så høy.

Utbyggingen på den norske kontinentalsokkelen har skapt en ny norsk næringsgren med sterke ringvirkninger for verkstedsindustrien, som her ved Aker Stord i de glansfylte 80-årene.

Stoltenberg måtte medgi at også han var overrasket. Så feil kan man ta.

To grunnleggende feilvurderinger

Verdens oljemarked har i siste del av det 20. århundre vært preget av to grunnleggende feilvurderinger: Man har trodd at oljeproduksjonen ville bli lavere og oljeprisen høyere som følge av begrensede reserver.

Ved inngangen til det 21. århundre preges verden av overskudd på olje. Det er økende tilgang på utvinnbare reserver tiltross for moderate oljepriser. Teknologiutviklingen har sørget for at mer av de marginale reserver kan produseres med lønnsomhet.

«Oljeproduksjonen på den norske kontinentalsokkel har vært *kraftig undervurdert*. For tre av de fire feltene ble produksjonen i 1996 mer enn dobbel så stor som Oljedirektoratet i 1986 anslo den til å bli», heter det i regjeringens langtidsprogram for perioden 1998-2000.

Her er vi ved et kjernepunkt: Den norske oljeproduksjonen er blitt vesentlig større enn det vi vågde å drømme om. Dernest ligger det en voldsom energidimmensjon i den sterkt økende norske gasseksporten, og her har vi undervurdert mer enn det som har vært tilfelle når det gjelder oljen.

Men vi har gjort flere feilvurderinger. Da vi satte fullt trykk på de store utbyggingsprosjektene på den norske kontinentalsokkelen, sterkt drevet av høye priser, så vi på verdens behov for energi, våre egne muligheter for inntekter og undervurderte de krav som ville komme som følge av en økende belastning på klodens miljø og klima.

Det kan være grunn til å minne om noen hovedproblemstillinger som har preget debatten om norsk petroleumsvirksomhet:

- Først: De bekymringene som ligger i Trygve Brattelis nyttårsbudskap ved inngangen til 1974.
- Dernest noen viktige retninger som ble nedfelt i Stortingsmelding nr. 25 (1973-74) om petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn:
  – Petroleumsforekomstene på den norske kontinentalsokkelen er fellesskapets eie, og
  – vi må sørge for at oljealderen blir en epoke og ikke bare en episode.
- En debatt gjennom 1970-årene om hva vi skulle gjøre med alle oljepengene, etterfulgt av en fest der vi ikke bare brukte opp alle oljepengene etterhvert som de ble tjent, men der vi også tok store deler av oljeinntektene på forskudd for å finansiere kostbare lønnsoppgjør og omfattende motkonjunkturtiltak som bidro til å utsette avvikling av bedrifter i deler av fastlandsindustrien som ikke hadde livets rett.
- Store kostnadsoverskridelser, først og fremst knyttet til utbyggingen av Statfjord, og et etterfølgende spørsmål om oljevirksomheten i det hele tatt ville gi overskudd.
- Deretter ny prisoppgang som førte til at vi glemte kostnadsoverskridelsene, og opplevde realitetene i det som den amerikanske oljemannen T. Boone Pickens skrev i sin selvbiografi, nemlig at de skyhøye oljeprisene skjulte et mangfold av synder og feilgrep.

Gullfaks, symbolet på full nasjonal kontroll over norsk oljevirksomhet under sterk dominans av Statoil.

Et spørsmål om nasjonalisering

Norges utvikling som oljenasjon på 1970-tallet fulgte et tradisjonelt OPEC-mønster med en sterk nasjonalisering av oljeindustrien. Vi gikk ikke så drastisk til verks som mange andre oljeland, der de multinasjonale oljeselskapene ble kastet ut etter mange decenniers nærvær, men retningen i norsk oljepolitikk var likevel sterkt nasjonalistisk. Høydepunktet ble nådd i 4. konsesjonsrunde i 1978 da regjeringen Nordli tildelte blokk 34/10 - Gullblokken – til de norske oljeselskapene, fordelt med 85 prosent til Statoil, 9 prosent til Norsk Hydro og 6 prosent til Saga Petroleum. Regjeringen argumenterte sterkt for «den norske løsningen», og de internasjonale oljeselskapene fikk sjokk.

Gullfaks ble som prosjekt - politisk og økonomisk - utviklet i en situasjon som var preget av overmot. På den ene side så norske myndigheter på internasjonal tilstedeværelse på norsk kontinentalsokkel som et suksesskriterium. Dernest ønsket man å forbeholde de mest lovende prospekter for de nasjonale oljeselskapene, og her sto Statoil særstilling. Dette er et av de områder av norsk oljepolitikk der revisjonene har vært sterkest blant annet som følge av deregulering og globalisert økonomi.

Utbyggingen av Gullfaks ble besluttet på et tidspunkt da olje fra Nordsjøen ble solgt for over 40 dollar per fat. Administrerende direktør Arve Johnsen i Statoil fremholdt overfor selskapets hovedledelse tidlig på 1980-tallet at det var unødvendig å teste Gullfaks-prosjektets økonomiske levedyktighet mot oljeprisforutsetninger under 30 dollar per fat. Johnsen antok i likhet med verden

forøvrig at oljeprisene bare kunne utvikle seg i en retning; oppover.

Fra Mercedes til Folkevogn

Virkningene av oljeprisfallet i 1986 ble smertefulle, og førte til en erkjennelse at utbyggingen på den norske kontinentalsokkelen måtte baseres på Folkevogn-løsninger og ikke Mercedes-løsninger.

Da Olje- og energidepartementet sammen med oljeindustrien satte igang Norsok-prosessen for å få ned kostnadene ved utbygging og drift på den norske kontinentalsokkelen med 40-50 prosent, var det flere som hevdet at dette var et selvstendig initiativ som bygger på erkjennelsen av at det det alltid er riktig å satse på de optimale økonomiske løsninger. Dette er riktig, men det er likevel ikke den hele og fulle bildet. Oljeprisfallet i 1986 var en sterkt underliggende drivkraft for etableringen av Norsok-prosjektet. Generalsekretær Lukmans påstand om OPECs bidrag til gjøre norsk sokkel lønnsom under høye såvel som lave priser kan ikke utelates i totalvurderingen.

Det som derimot må føyes til er de overraskelser utviklingen av den norske kontinentalsokkelen som en av verdens viktigste oljeprovinser har påført OPEC. Da kartellet bestemte seg for å bruke lave priser som virkemiddel for å gjenvinne tapte markedsandeler, er det en fare for at OPEC betraktet produksjonskostnadene blant annet på den norske kontinentalsokkelen som en tilnærmet konstant faktor. Ekspedisjonssjef Tore I. Sandvold i olje- og gassavdelingen i Olje- og energidepartementet har ved flere anledninger pekt på den overraskelse OPEC åpenbart må ha opplevet ved å se den dramatiske reduksjon i kostnadene per produsert enhet på den norske kontinentalsokkelen, og her ligger det selvfølgelig et viktig poeng og en stor endring. Denne overraskelsen må ha vært like stor som da OPEC opplevet de store prisøkningene førte til en eksplosiv produksjonsutvikling for olje i land utenfor kartellet.

Tid for vingeklipping

De høye oljeprisene tidlig på 1980-tallet, fikk ikke bare Statoil til å tro på drømmeinntekter fra Statfjord og Gullfaks, men da regjeringen Willoch kom til makten i 1981, kom en ny politisk problemstilling på dagsordenen i Norge: Frykten for at verdien av norsk oljeproduksjon skulle bli så stor at Statoil ville utvikle seg til en maktfaktor som Stortinget ikke lengre kunne styre. Motstøtet ble det som i en folkelig språkform ble kalt «vingeklippingen av Statoil». Innstillingen fra Mellbye-utvalget førte til en deling av statens engasjement i oljesektoren mellom Den norske stats oljeselskap (Statoil) og det nye Statens direkte økonomiske engasjement (SDØE). Staten gikk inn som direkte eier i lisensene for på den måten å styre store deler av kontantstrømmen fra kontinentalsokkelen utenom Statoil og direkte inn i statskassen. Anvendt på Gullfaks-feltet ble Statoils andel redusert fra 85 til 13 ved at SDØE overtok 72 prosent av eierrettighetene, og dermed risikoen på feltet.

Den avgjørende betingelse for å få Arbeiderpartiet med på det store oljekompromisset var at reformen ikke ble gjort gjeldende i lisens 037 på Statfjord. Her ble Statoil sittende med

Den nye tid med nye løsninger, ikke minst representert ved produksjonsskip. Åsgard-feltet i Norskehavet bygges nå ut etter denne modellen.

sine 50 prosent av feltets norske del, og det skulle i ettertid vise seg å bli meget avgjørende for Statoils økonomiske utvikling.

Den norske stat har gjennom SDØE valgt å eksponere seg direkte i forhold til svingende olje- og gasspriser. Med de store direkte eierandeler staten i dag rår over, blir risikoeksponeringen overfor til det europeiske gassmarkedet meget stor. Trollavtalene blir her stående i en særstilling. Kombinasjonen mellom en høy petroleumsbeskatning og store statlige eierandeler, fører til at statens bunnlinje rammes raskere og langt mer alvorlig enn selskapene ved et prisfall for gass.

Rammebetingelser i endring

Rammebetingelsene for den nasjonale organisering av olje- og gassvirksomheten har endret seg. Også Norge må som følge av EØS-avtalen og den generelle globaliseringen av marked er og økonomi forholde seg til betingelser som EUs lisensdirektiv og gassdirektiv.

Det er mange som gjennom årene har opplevet Statoils eierandel i alle norske lisenser som en priviligert stilling. De uttalte privilegier har likevel to sider; en rett til delta i alle lovende prospekter og en forpliktelse til å delta i alle midre lovende.

Fra og med 16. konsesjonsrunde er denne situasjonen endret. Norsk konsesjonspolitikk bygger ikke lengre på den automatikk som ligger i at Statoil skal delta i alle lisenser. Statoil har utviklet seg fra å være nasjonalt instrument til å bli kommersiell aktør. Selskapet har riktignok ansvaret for å forvalte SDØEs eierandeler både i de

enkelte lisenser og i avsetningsleddet. Men Statoils konkurransebetingelser på norsk sokkel vil i årene fremover være på linje med andre selskaper, og når man ser på selskapets økende internasjonale engasjement, vil ikke selskapet kunne innta posisjoner på noen annen måte enn å være konkurransedyktig mot de beste.

Mer enn mye

Norsk oljevirksomhet preges ved inngangen til et nytt århundre av at virksomheten på kontinentalsokkelen er blitt vesentlig mer omfattende enn antatt. I dette ligger det først og fremst at produksjonen av olje og gass er blitt vesentlig større enn det som ble forutsett i de prognoser som ble laget ved inngangen til både 1980-årene og 1990-årene. Konklusjonene som ble trukket for flere år siden om at norsk olje- og gassindustri var på vei inn i solnedgangen var derfor sterkt overdrevet.

Produksjonen av olje og gass fra feltene på den norske kontinentalsokkelen har ikke bare resultert i store statsinntekter, som nå også materialiserer seg i et voksende oljefond, men har i tillegg grunnlagt en sterk og teknologibasert næring med et stort eksportpotensial.

I en mer langsiktig perspektiv vil norsk olje- og gassproduksjon avta, men fortsatt finnes det et potensial for økning, og i dette ligger det et problem, i alle fall for sentrumsregjeringen under ledelse av statsminister Kjell Magne Bondevik. Det er sannsynligvis ingen land i verden som har et så problematisk forhold til sin petroleumsrikdom som Norge. Erfaringen har likevel vist at det er vanskelig å redusere utvinningstempoet på den norske kontinentalsokkelen, slik sentrumsregjeringen ønsker.

Aktivitetsreguleringer har vært prøvet tidligere, men gjennomgående uten hell. Som bidrag til å stabilisere oljemarkedet etter prisfallet i 1986, begrenset Norge formelt sin produksjonskapasitet med inntil 10 prosent i en uformell forståelse med OPEC, men reelt økte den norske produksjonen i denne perioden som følge av at felt som allerede var besluttet utbygget kom i produksjon.

Behovet for å redusere den norske produksjonen av olje og gass er ikke lenger så sterkt økonomisk begrunnet, selv om et høyt aktivitetsnivå på sokkelen ganske klart virker opphetende på norsk økonomi. Men i forhold til produksjonsinntektene fungerer oljefondet nå som en bankkonto. Derimot er miljø- og klimadimmensjonen blitt mer dramatisk, og det er hovedsakelig som bidrag til reduserte utslipp av klimagasser den norske regjeringen ønsker et lavere utvinningsnivå på kontinentalsokkelen.

Norges dilemma kan bli delikat: Et økende gassbehov i Europa og et spørsmål om mer gass fra feltene på den norske kontinentalsokkelen kan isolert sett avvises i norske regjeringskontorer, men saken ender ikke der. Andre gassleverandører vil svare ja der Norge svarer nei.

Det kan likevel ikke herske noen som helst tvil om at den norske olje- og gassproduksjonen er blitt vesentlig høyere enn de mest optimistiske prognoser. Norge er blitt en viktig leverandør av olje og gass i verden, men verdens olje- og gassforbruk kommer ikke til å gå ned som følge av ensidige tiltak om å senke den norske produksjonen.

En følge av Norges eventyrlige utvikling som olje- og gassnasjon er at det er bygget opp en ny industri som i økende grad viser internasjonal slagkraft. For å sikre langsiktigheten i utviklingen av norsk olje- og gassindustri er det nødvendig å opprettholde et forutsigbart aktivitetsnivå på den norske kontinentalsokkelen. Dette er ikke bare avgjørende for å vedlikeholde kompetansen i norsk olje- og gassindustri, slik at industrien fortsatt kan sikre en optimal utvikling av viktige nasjonale ressurser, men det er også avgjørende for denne industriens muligheter for å lykkes internasjonalt.

På den annen side er aktivitetsnivået på den norske kontinentalsokkelen blitt så høyt at det har ført til en negativ kostnadsutvikling. Riggrater er skyhøye og utbyggingsprosjekter forsinkes og fordyres fordi verkstedsindustriens kapasitet er sprengt. Denne utvikling blir stående i sterk kontrast til målsettingene i Norsok. Det man sitter igjen med er en utfordring til å finne den rette balanse.

Den voldsomme produksjonsveksten fra feltene på den norske kontinentalsokkelen er av enkelte gjort til et nasjonalt problem. Men hva vil problemet bli dersom utvinningsnivået skal senkes?

Man aner konturene av et konstruert regnestykke der noen politikere gjerne ser at to pluss to blir fem, slik at kontantstøtten og andre offentlige utgifter kan finne sin dekning.

Det er ikke lett å være oljenasjon når mye blir mer.